Gherea

de Barbu Lăzăreanu

Omul, al cărui trup—de multă me diafan, aproape spiritualizat boală—și al cărui minunat cap apostol au încăput numai între ndurile unui biet cosciug ca să le, apoi, spațiul unei negre în- timi de pământ a ocupat un loc siderabil în literatura română în sociologia universală.

Inerețea i-a fost străbătută de t nenoroc și zbucium iar moar- i-a fost o îndelungă agonie care încheiat în dimineața zilei de 7 1920; dar el, el însuși, a fost un iment fericit, o formidabilă e binecuvântă pentru noi, tru muncitorii de toate categorii cei cu brațele și cei cu creerul.

Când, la 31 Decembrie 1878, Nico- Zubcu Codreanu se stângea la tea de Argeș; când în primă- a anului 1881, doctorul Russell aruncat peste hotară,—spre no- ul nostru rămânea aci să vadă, gândească și să scrie tânărul bă- r plin de carte și de blajinătate e avea să semneze **Cajus Gran- la** la început, **Ion Gherea** mai ziu. Rămânea să adâncească blemele sociale dela noi și de a- ea, să le urmărească până în ra- cările și rădăcinele lor îndepăr- și tainice, și să dea construite. uimitoarele lui însușiri de alege- de grupare, de orânduire, de re- are, cu luciditatea revelatoare înfățișări cu pasiunea cu bună- a, cu dragostea și cu verva lui ă ne dea lucrări cari dela **„Răs- d-lui prim-ministru Ion Brătia-** (1883) până la prefața la **Mo- social ca factor patologic** al torului Stâncă merg în scară oare, și numără considerabile ațiuni.

nd în groaznicul naufragiu mo- care se abătuse asupra țării în cărturarii mișcării părăsesc în bore partidul socialist, în frunte **Ioan Nădejde**,—ne rămâne **„ve- ul socialist"** pe atunci în vârstă 45 de ani, care (dela articolele Vor constitui **Studiul critic al so- lismului din România** până la rările din epocele cadrilaterară și zbojului) produce în 1900 monu- **tala Neiobăgie**, urcă piscurile e în **„Judecata contimporanilor Judecata posterității"** și scrie co- șitor de puternicul studiu: **Socia ul în țările înapoiate.**

enit din Rusia, având drept mo- și unități de măsură, poeți și zatori ca Puș**kin**, Gogol, Dosto- ski, Tolstoi, Turgheniefi și Ce- —Gherea când a abordat la chestiunile literare, n'a întârzi- **în erudiție mărunță.** Ci s'a în- ptat din capul locului spre cul- e literaturii românești.

și, având la îndemână minunata ealtă de cercetare: marxismul, el analizat numai și n'a pus nu- ar în valoare cutare amănunt din ța și opera poeților săi. Extraor- dar manuitor de idei generale, a- incind ca nimeni altul pe un scri- descoperind îndoita sfâșiere a ere în moștenirea sufletească mită de autor (în ereditate) și în diul social și cosmic în care ace- a trăit, Gherea a prins vastele ente de gândire și de simțămân- a înregistrat și scos la iveală— ochiri pătrunzătoare și dezbărări de lesturi și de zgure—a scos iveală caracteristicele stăpânitoa- ale epocelor.

pre culmile literaturii s'a îndrep- : spre Eminescu și Caragiale maturgul la început, spre Coș- și Caragiale nuvelistul mai în- ce; spre culmi,—după cum în luptele lui socialo-politice, nu avea să atace cutare personagiu pasager și absurd, ci—în „Robia și socialismul", în „Karl Marx și economiștii noștri"—avea să atace întreaga alcătuire socială (în reprezentanții ei aleși: un Spencer la englezi, un Petre Missir la noi) avea sălacă bilanțul unui întreg crach intelectual, io-moral al societății capitaliste; iar în încăierările estetice nu avea să deschidă lupta în contra vreuneia din viețuitoarele făptașe de cronici artistice, ci împotriva unui formidabil conducător de grupare literară și creator de curente: împotriva lui Titu Liviu Maiorescu, și apoi împotriva prodigiosului polemist care a fost Gheorghe Panu.

* * *

Numai câteva din titlurile lucrărilor sale: **Decepționismul, Tendenționismul și teziștii în artă, Asupra criticei metafizice și celei științifice, Personalitatea și morala în artă, Cauzele pesimismului în literatură și viață, Idealurile sociale și arta, Artiștii proletari cuiți**, arată cum în flod stăruitor el a diriguit polemicele estetico-literare către cele mai ridicate probleme, cum a știut să le dea aer și lumină, să le dea vastul tărâm de unde se vede tot și se îmbrățișează tot; unde dresarea unui întins tablou al intelectualității omenești, majestuoasa anchetă asupra marilor procedee de stil nu suprimă luarea-în-seamă a **finețelor**, a detaliilor intime; unde — pe de altă parte—observațiile de amănunt, pătrunzătoare nu sunt strangulate de-o îngustime de vederi; unde senzațiile vechi sunt întinerite pare-că, printr'o răpitoare frăgezime de suflet; unde preocuparea morală atotstăpânitoare nu înlătură ci se împletește cu analiza psihologică.

* * *

Și omul acesta, care se cam întuneca atunci când îi spuneai **„maestre"**; care în vechea mișcare se mulțămea cu modestul titlu: **„prietene"**, iar în mișcarea nouă, cu titlul: **„tovarășe"**; care se însenina când îl chemai **„dascălul nostru"** și-ți mângâia îndelung mâna când îi spuneai **„bunicule"**;

omul acesta a cărui vieață și operă constitue o prodigioasă unitate;

care a imprimat istoriei literaturii române urma magistralei sale personalități sufletești;

omul acesta care a fost mai mult decât punctul de pornire și unul din punctele de orientare ale mișcării—căci el a pregătit căile, a susținut pe șovăielnici, a dat îndemn și reconfortare sufletelor, a călăuzit omenirea noastră spre Mai Sus și spre Mai Departe;

omul acesta care—venit de aiurea și având nevoe de concursul altora pentru redactarea operelor sale—a crescut și îmbogățit și limba românească punând -n circulație noui termeni și expresii dela **Pesimistul dela Soleni** până la **Neiobăgie**;

care a fost poet cu Taras Șevcenco și cu Eminescu, analist social cu Caragiale și recreator de idile cu Coșbuc;

care a dăruit criticei și prozei științifice românești un nou ritm: o minune de ritm:

el a încăput între cele câteva scânduri ale unei racle, într'o beznă mută, într'o strâmtă mică-adâncime de pământ, în cimitirul care adăpostește pe atâția din ai noștri, dela modestul cizmar Arghir Parua până la tâmplarul I. C. Frimu.

Barbu Lăzăreanu

Comentar la Saint-Paul-Roux

Am găsit într'o carte (care ar me- la faima), a lui Saint-Paul-Roux, vers cu o imagine care nu se ate altera. Cartea se numește: a Dame à la faulx" — și imagi- a privește pe cei 7 bătrâni cu ei începe textul și cari, pe o ncă, se înghesuesc, cârpănoși de , spre soarele tânăr:

Se serrant davantage, on vieillit moins d'espace.

M'am gândit, că versul acesta, agine, calomniază o realita- care este alta. In adevăr, în urta lui durată, omul are un teten: spațiul, și un dușman: npul. Spațiul ne stă la dispozi- : se cucerește. Când Columb, știn satisfăcut, avu trebuință de ul mult spațiu, îl inventă. Faust e reușit să inventeze timp — de t în spectacol. Columb, repre- tă voința de putere a omenirii spațiu și Faust pe aceia în timp.

Spațiul, e teatrul cel mare al activității noastre. Grecii au înțe- asta. El mărginiră arta la di- ensiune și la proporție. Creară pectacolul. Plugarul care a por- t să semene, cu boul sănătos, colțirea — și Cezarul care a ple- t din moșia atică în cetatea Ba- lonului, își desfășură activitatea clusiv în spațiu. Activitatea noa- ră e condiționată de spațiu.

Dar plugarul a îmbătrânit har- ic, la spatele boului care ară și ezarul după victorie, la festin. A tervenit Timpul. Și timpul nu oate fi cucerit. Și nici nu se poate conomisi. Dușmănos, îți însoțește rice activitate, pune birul pe ori- e gest, zeciuiala pe orice mișcare. vameșul nemilos al fiecărui act. acă spațiul e totalul actelor tale timpul e totalul cenușei lor.

Și iată de ce versul lui Saint- aul-Roux — e fără sens, deși ad- irabil. Sau poate pentru asta. Timpul nu e numai un dușman ș tău. E un dușman al spațiului tău — al posibilității tale de spa- iu. Ți-l micșorează și ți-l fură. E ânătoarea mistică a orelor, care mpușcă fazanii-materie. Vânăto- ul își cunoaște alicele, cum își unoștea otrava care nu ucide brusc, papii. Și alicele nu prinde asărea de plămân, să o răstoarne n țărână, cu sânge pe cioc, curs. Ceva de cari, pe mobilă și pe fâi- nă morari. Ceva ca o umezeală are dărâmă lesne. Ca o uzură. Ca o rugină care crește, fără opri- e, roșcovană. Pui mâna pe casa veche — și lacătul s'a spart pul- beri. Și drogul acesta, solvit în vi- nul vieții, se numește: vârsta.

La un minut dat, bătălia între timp și spațiu, se apropie de ca- păt. Atunci, bătrânețea îți limitea- ză activitatea, la o simplă plimba- re. La grădina ta, la banca din grădină sub cireș, lângă avuz. La scaunul legănător de paie, cu spe- tează oblică, în care visezi, cu um- bra frunzelor de nuc pe tine, soa- rele. Viața ta rămâne să se desfa- că numai în timp. Viața ta rămâ- ne să ocupe un metru pătrat de spațiu. Timpul te stăpânește, în sfârșit. El s'a așezat lângă tine, pe scaun și te ascultă, prieten. Acti- vitatea mecaniza stările de conști- ință: fura din timp. Acum, medi- tezi din ora cocoșilor albi cari țipă — până în lunga insomnie. E o observație a lipsiților de activitate — că timpul trece încet. E observa- ția unui paralitic. In lipsa spa- țiului, timpul rămâne singur. Izo- laților de activitate, monahii și pus- nicii, ajung la o vârstă în adevăr uimitoare.

Și într'o zi — într'o zi bătălia se va isprăvi dureros, pe socoteala ta. Goarnele pot să sune, aur. Pe seama cui va fi victoria? Pentru tine e indiferent. Timpul va înce- ta în conștiința ta. El nu va mai exista pentru tine, indiferent dacă îți va aduce în pământ viermii care descompun. Tu vei ocupa to- tuși spațiu: cel mai puțin pe care modestia ți-l putea visa. Privelș- tea spectacolului îți va fi egală. Și nu vei ști, că timpul, afară din conștiința ta, îți va râvni și ace- stă ultimă fărâmă, căzută din tol- ba dușmanului său, milă. Prielte- nii lui, viermii cafenii și guzganii cari sunt isteți la miros, vor des- face din tine grăunte cu grăunte, ion cu ion, și te vor căra în fălci și în stomacuri, la cele patru vân- turi, din sufletul tău fără sens, Natură.

Nu vei mai ocupa spațiu de loc. Îmbătrânirea de spațiu, atunci se va fi făcut abia. Atunci, femeia care fugărește în ascunsul ceasor- nicului, minutarul, își va fi îm- plinit sarcina pentru care, în mi- tologie, se încasa și leafă: Timpul care știe număra cu precizie îți va fi bătut fără grabă, în poartă. In poarta ta, plugar. In poarta ta, Rege. Căci garda care priveghe la porțile Luvrului nu apără nici pe regi de Timp.

B. Fundoianu

Șirato.—Țărănci, *(din Expoziția Societății „Arta")*

Diletantismul în medicină

de Dr. Melun

In multe rânduri s'a discutat dacă e bine a populariza cunoș- tințele medicale. Pusă chestiunea, fără a face anumite restricțiuni, răspunsul nu poate fi decât foarte vag. Acest lucru rezultă din ur- mătorul fapt. Faza în care a a- juns medicina dela Claude Ber- nard și Pasteur în coace, este cu totul alta decât aceia pe care a a- vut-o până la acești doi savanți. Până la dânșii medicina a fost în faza descriptivă, bazată pe obser- vațiune: *artă medicală;* substra- tul științific era foarte redus. De altfel același lucru s'a întâmplat și cu celelalte științe. „Istoria" na- turală care era simplă, descriptivă până la Liné, a devenit „științele" naturale, după ce acesta i-a pus bazele.

Astfel fiind, astăzi medicina cu- prinde două părți: una pur știin- tifică, bazată pe lucrări de labo- rator, unde intră fisiologia, biolo- gia, microbiologia, chimia biolo- gică, etc., toate cu ramificațiunile și desvoltările lor, și altă parte, de aplicațiune directă la omul bol- nav, adevărată meserie sau artă medicală, unde deși aplicându-se datele științifice medicale, intră și o mare parte din calitățile subiec- tive ale medicului, ale omului ce a primit o educațiune specială, cu atât mai în valoare, cu cât are o practică mai îndelungată și insu- șiri înăscute, proprii artei sale. Cunoașterea boalelor și tratamen- tul bolnei nu depinde întotdeauna de partea „savantă" a medicului. Deși astăzi diagnoza sau cunoaș- terea boalei este asigurată printr'o mulțime de mijloace technice, cum e microscopul, radioscopia, serognozia, etc., etc., cu toate ace- stea spiritul de observațiune, ine- rent calității întrinseci a medicu- lui, joacă un mare rol. Unul vede într'un fel, altul vede într'altfel. Sunt oameni cari au un deosebit talent de a vedea bine și a nu le scăpa nici un amănunt. Un om cu un astfel de talent, dacă a în- vățat medicina, chiar fără a o a- profunda „științificește", și dacă mai e dublat și cu o mare doză de conștiințiositate, va fi un medic practician de mare valoare și de folos bolnavilor săi. Vedem dar că, pentru a trata și cunoaște o boală, nu e destul a avea cunoș- tință de dânsa prin cărți, ci mai trebue și altceva, ce se capătă cu multă răbdare, practică și stăru- ință, trebuind a fi dotat și de na- tură cu anumite calități. Popula- rizând deci părțile din medicină ce se raportă la cunoașterea și tra- tarea boalelor, facem pe unii laici să creadă cum că cunosc medici- na mai bine chiar decât medicul. Am găsit în practica mea chiar pe unii cari controlau prescripțiile și spusele medicului cu diferite dicționare, cărți de popularizare, en- ciclopedii și, deviind, prin greșită interpretare, dela indicațiunile ce li le-a dat omul artei. Mai mult, fac pe diletanții în medicină și dau sfaturi uneori foarte pericu- loase prin ușurința cu care iau lu- crurile. Ei devin acei „semi-sa- vanți" mai periculoși decât igno- ranții. Semi-cultul de obicei crede — contrariu omului cult în adeva- ratul sens al cuvântului — că din- colo de strâmtul cerc al brumei sale de cunoștințe, nu mai poate exista nimic ce nu ar cunoaște.

Cei ce au citit popularizări asu- pra tratamentului unei boale sau modul de a cunoaște o boală, ade- sea ori capătă stări hipocondriace. Se cred bolnavi de toate boalele despre cari au citit ceva sau capă- tă un fel de frică continuă de a se îmbolnăvi (nosofobie), alții văd pretutindeni microbi (microfobie), împingându-i la măsuri ridicule, devenind ridicoli în societate și o pacoste în familie.

Cu toate acestea, ori cine având oarecare cultură, are datoria și dreptul să cunoască câte ceva din descoperirile biologice întocmai după cum se poate interesa de chestiuni de fisiologie, filosofie, astronomie, botanică, zoologie, technică, etc. Popularizări asupra higienei, anatomiei, biologiei, și- ințe ajutătoare ale medicului, sunt folositoare și necesare, dar cei cari le citesc trebue să se ferească de a crede că pot transporta crâm- peiele lor de cunoștințe în dome- niul terapiei, adică a arteï de a vindeca. Această parte este cea mai grea și aparține numai medi- cului: diletantism nu încape. Po- pularizarea științelor ajutătoare medicinei sunt admisibile și pen- tru ca arta medicală să nu pară a fi „secret de castă", cum a fost la vechii Egiptieni.

Diletantismul în medicină este se vede ceva atavic, înăscut. La vechii Asirieni și Chaldeeni, bol- navul era scos afară în piața pu- blică și trecătorii își dădeau pă- rerea asupra bolei lui și a tămă- duirei. Se vede că de atunci încă a rămas obiceiul ca fiecare să se creadă capabil să dea sfaturi me- dicale și lucrul nu miră pe ni- meni. Veți găsi însă absurd ca un oarecare să dea indicațiuni pentru facerea unui pod peste Dunăre, dacă nu este inginer.

Două lucruri pe lumea asta se cred de domeniul comun: *a vin- deca* și *a face politică*. In timpul războiului european mai era și o a treia știință de domeniul tutu- ror: a face pe tacticianul și pe strategul militar. Cine oare n'a criticat pe generalii cei mai abili? Fiecare, în fața unui pahar cu vin ori bere, era un Napoleon.

In consecință deci pot spune că diletantismul își are loc în dome- niul științei, oricare ar fi dânsa; este deplasat însă în doftoricescul meșteșug. Popularizările, când a- ting chestiunea cunoașterei boale- lor și a vindecărei lor, dau rezul- tate tocmai contrarii scopului: fac mai mult rău decât bine.

Dr Melun

10 Mai 1921.

Unul singur...

Pribegiau înspre zori trei cocori
Cu vâslire setoasă și plină —
Când, măreț, isbucni dintre nori
Orbitorul potop de lumină.

Unul cade'n adânc, fulgerat;
Unu,'n fața năprasnicei ținte,
Bate'n gol cu svâcniri aiurite; —
Unul singur s'a dus înainte,

Fâlfâi cu largi aripi de foc
Și cu piept sângerat înspre soare
Și, ca'n flăcări de altar, se topi
Mistuit în imensa vâlvoare.

A. Toma

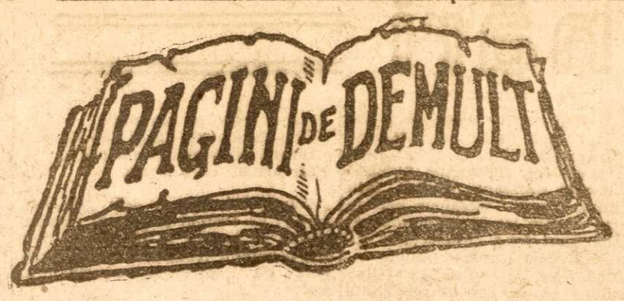

Amintiri din trecutul depărtat

de Const. Dobrogeanu-Gherea

Trecuseră trei sau patru săptămâni; zic, trei sau patru, pentrucă în închisoarea celulară, unde timpul se scurge așa de uniform și monoton, și unde ești lipsit de scrisori, reviste, gazete, de orice contact și relație cu lumea de afară, pierzi repede șirul și numărătoarea vremii.

Și vremea trecea grozav de încet uniform și monoton.

Aceeași celulă mică și întunecoasă, aceiași pași greoi ai paznicilor în coridor, același ochiu care te pân- dește și te urmărește prin micuța ferestruică dela ușă, o ferestrucă de îngustimea unui deget. Adică o- chiul se schimba odată cu schim- barea paznicilor, însă din celulă se vedea sau, mai bine zis, se simția numai un ochiu, un ochiu viu lip- sit de anume culoare și formă, un ochiu desprins de tot restul tru- pului, un ochiu de sine stătător, un ochiu paznic, urmăritor al tuturor mișcărilor tale.

De altfel mult n'avea de văzut și de urmărit acest ochiu misterios.

Primele săptămâni le-am petre- cut într'o neîncetată plimbare prin odăiță; dimineața, la amiazi, seara, noaptea în afară de câteva ceasuri de somn, umblam și iar umblam, mă zbuciumam încontinuu dintr'un colț într'altul al odăii. Era o veșnică a- lergare, asemănătoare aceleia a unei fiare închise într'o cușcă; e doar aceeași nevoe de descărcare a energiei fizice, cu deosebire nu- mai că omul, și intelectualul mai ales, în afară de descărcarea e- nergiei fizice, mai are încă nevoe, are mai ales nevoe, de descărcare psihică, de liniștirea zbuciumului su- fletesc.

Un om dotat cu o mare pătrun- dere sufletească, ar putea, după fe- lul cum se plimbă prizonierul prin odaie, mai încet sau mai repede, mai liniștit sau mai zbuciumat, după măsura, timbrul, după ritmul a- cesteï plimbări, să înțeleagă cam ce se petrece în sufletul ace- luia ce se frământă zi și noapte prin celula întunecoasă. Și gându- rile cari mă frământau în lungile și nesfârșitele plimbări prin celulă, au fost cel puțin în primele săptămâni, cam aceleași.

Mai întâi mă gândeam la ai mei. Ce se petrecea acolo? Plecasem dimineața, de-acasă din Brăila, cu vaporul, la Galați. La prânz, nevasta și copilul mă așteptau cu masa, după cum le spusesem. N'am venit. Și n'am venit nici seara, nici a doua zi, la prânz, nici a doua zi seara, nici a treia zi, nici a patra, — și tată au trecut atâtea săptămâni.

In prima zi cei de-acasă fuseseră desigur liniștiți: „Cine știe ce l-o fi reținut acolo?" A doua zi liniștea s'a turburat printr'o urmă de su- părare: „Înțeleg să întârzie dacă are treabă; dar să nu dea de ști- re?" Pe urmă liniștea și supăra- rea s'au prefăcut în teamă; apoi a venit grija, pe urmă frica, apoi spaima, și în sfârșit groaza și de- zolarea. „Nu-i și nu-i, și nici o urmă!... Unde-i? A căzut în Dună- re, a fost ucis! Dar cum, fără nici o urmă?!" Și în fiecare zi, în dru- mul lung și neîncetat pe care-l fă- ceam prin odaie, rătălam întreaga dezolare a celor de-acasă, cu toate amănuntele ei triste, bine-înțeles așa cum mi le închipuiam și mi le cream cu propria mea imaginație.

Intr'o seară primesc o telegramă iscălită de o bine cunoscută soră de caritate, prin care eram rugat ca a doua zi s'o întâlnesc la gara rusească din Galați. Această gară fusese construită provizor pentru transportarea munițiilor și trupelor rusești, pe linia Galați-Reni, o linie de asemenea provizorie.

Telegrama nu avea nimic stra- niu și alarmant pentru mine. Sub numele de Robert Jinsk, supus a- merican, aveam afaceri cu Crucea roșie rusească, și foarte adesea în- tram chiar pe vapoarele sanitare ce circulau pe Dunăre și unde eram pe teritoriul rusesc; de ce dar nu m'ași fi dus la stația rusească din Galați, care era pe teritoriul ro- mânesc? Și totuși în noaptea aceea am dormit rău, atât de rău cum nu dormisem de mult.

A doua zi des de dimineață eram la debarcaderul vaporului ce făcea cursa dintre Brăila și Galați. Pe debarcader stătea un maior rus, șeful spitalului militar rusesc din Brăila. Mi s'a părut că mă aștepta și că era mulțumit de plecarea mea. Imi venea să mă întorc îndă- răt.. dar am plecat înainte. La Ga- lați, am luat o trăsură și am por- nit spre gara rusească. Când am intrat pe peron — un pod lung și lat de scânduri, care ducea la două căsuțe modeste, ce serveau ca local de stație — a venit în goană o trăsură, și din ea s'a scoborât un om voinic, înalt, spătos, cu o șăp- culiță trasă pe ochi. Il mai văzu- sem de câteva ori pe lângă casa mea din Brăila, avusesem chiar o oarecare bănuială că mă spiona. M'am oprit brusc pe peron — și era să mă întorc înapoi. Dar un sentiment de rușine nejustificat, m'a reținut: „Ce Dumnezeu, ar fi un act de poltronerie... Suntem doar pe teritoriul român. Peste un sfert de oră am să plec de aici și are să-mi fie rușine de închipuirile mele". Am mers înainte și am intrat într'un coridor îngust, lung și întunecos, ce ducea la o ușă, în fund. Și pe când întrebam pe un militar ce mi-a ieșit înainte, unde și putea să văd pe sora de caritate, acel om înalt, spătos, cu șapca trasă pe ochi, urmat de mai mulți jandarmi a năvălit deodată pe aceeași ușă pe care intrasem și eu, și m'a împins repede într'o cameră prin ușa din fund. Inăuntru, îndărătul unui mic birou, stătea un om mic uscățiv, bătrân, cu puțină barbă albă, îm- brăcat în plină uniformă de colo- nel de jandarmi.

Colonelul m'a primit cu cuvinte grăbite cărora stăruia să le dea un accent de solemnitate: *imenem gosudaria arestuiu vas* — în nume- le țarului te arestez — și pe urmă, și mai grăbit, către civilul cu șap- ca trasă pe ochi: „Zarembowski, du-te fuga și plătește birja domnu- lui; spune că dumnealui are afa- ceri aicea; fă să plece îndată, dar fără să bănuiască ceva".

Peste un minut am auzit zgomo- tul surd al unei trăsuri ce se de- părta.

Și din tot ce se petrecea în jurul meu, zgomotul acesta era acum singurul lucru însemnat..

Nu știu ce m'a impresionat atunci mai mult: faptul însuși al aresta- riï — la urma urmei, în fundul i- nimii, de câte ori nu mă aștepta- sem la așa ceva? — sau mutra co- lonelului de jandarmi...

In zilele din urmă venise de câ- teva ori pe la mine în Brăila, un om bătrân, cu puțină barbă albă, și îmbrăcat în haine de mic negu- tor; se recomandase ca agent de transport al firmei Warschawski și mă rugase, ca pe unul ce cunosc mai bine țara, să-i dau diferite in- formații privitoare la negoțul lui. I-am dat bucuros deslușirile cerute. Părea un om bun și cum se cade, deși cam importun și insinuant. Se juca cu fetița mea de doui ani, o lua pe genunchi, o dezmierda, și zicea că-i e dor de copii, că în Ru- sia are și el nepoți tot așa de mici. Acest pretins negustor și agent al lui Warschawski, era colonelul care mă aresta acum; era, cum am a- flat pe urmă, colonelul de jandarmi Merklin, șeful jandarmeriei din ari- ergarda armatei ruse. Și acest co- lonel făcea pe simplul spion, și a- acest bătrân săruta duios copilul, ca să piardă pe tatăl său. Ce me- serie scârboasă!.. Și revolta surdă ce se ridica cu putere în sufletul meu, mi-a permis să rămân în a- parență perfect liniștit, și cu a- ceeași liniște aparentă, să mă iure peste un sfert de ceas, însoțit de Merklin, Zarembowski și trei jan- darmi, în trenul special de un sin- gur vagon, care mă aștepta de mult și care m'a transportat la Reni, și de acolo în Rusia.

Pe urmă... pe urmă au venit în- chisorile din Bender, Kiev, Prel, Tu- la, Moscova și... acuma închisoarea secției a treia din Petersburg unde stau și unde retrăesc în fiecare zi toate evenimentele din urmă. Și amintirea acestor evenimente îmi răscolește iarăși toată indignarea, toată revolta sufletului meu. Nu pentru că am fost arestat — când m'am afiliat la organizațiile socia- liste propagandiste din Rusia, și- am doar ce mă așteaptă—dar mo- dul mizerabil și cu totul neuzitat cum am fost arestat! O dispariție misterioasă și romantică, par'că ar fi din romanele lui Ponson du Ter- rail! Asta mă dezespera. Și revol- ta, ridicându-mi moralul și energia vitală, aducea după sine momente de mare satisfacție și mândrie. Erau momente de așa mândrie și multu- mire de sine, cum puține am mai avut de atunci în viață. Era mân- dria de a suferi pentru o cauză mare, imensă, istorică: liberarea u- nui popor; și o satisfacție egoistă a amorului propriu, că împotriva ta sunt mobilizate puteri din cele mai mari ale unui imens imperiu. Și toate acestea, gânduri și sentimen- te diferite, și dezolarea, și revolta, și mândria, și dorul de muncă și de luptă pentru cauză, și indigna- rea de a nu putea vesti măcar pe ai mei unde sunt, și revolta împo- triva felului nimerabil și cu totul neuzitat în care fusesem arestat — toate acestea convergeau și provo- cau aceiași idee obsedantă, aproa- pe fixă: trebue să fiu liber să mă întorc în țara românească. „Tre- bue să evadez" — gândul acesta m'a urmărit din primul moment al arestării mele și mi-a fost sugerat în mod firesc chiar de felul ban- ditesc în care fusesem arestat. Da- că aș fi fost arestat în Rusia, în mod comun ca toți ceilalți, proba- bil m'aș fi resemnat mai ușor.

Și așa, frământându-mă din colț în colț în celula mică, îmi făuriam fel de fel de planuri de evadare, le făuriam și le trăiam. Planurile erau unele mai fantastice decât altele. Era un drum atât de lung și așa de greu de făcut, și erau atâtea greutăți de trecut și atâtea pericole de învins!.. Dar eu tre- ceam toată calea asta atât de lun- gă, învingeam toate greutățile, bi- ruiam toate primejdiile, și ajun- geam cu bine la Prut. Prutul îl tre- ceam cu contrabandiștii, — îl mai trecusem doară odată — și pe ne- așteptate apăream între ai mei, — nevasta!... copilul!... prietenii... Și'n urechile mele răsuna deslușit un ți- păt de bucurie, amestecat cu uimi- re și cu spaimă. „Tu ești...?! De unde...?! Ce...? Cum...?!". Iar eu, mândru, vesel, liniștit, râzând: „Un- de am fost, dă-l dracului că n'a fost bine.... Dar nici eu nu eram ne- bun să rămân acolo...» Adică altă treabă n'aveam?" Mă uitam impre- jur, în celula mică, joasă, la sal- teaua de paie.. reveniam la reali- tate și repetam cu hotărâre: „Am să evadez! Voiu fi trimes în Si- beria, în exil administrativ, la munca silnică — tot una: am să evadez"; am să evadez; de asta e- ram sigur. Simțiam în mine toate resursele trebuincioase: și energie, și îndemânare, și tinerețe, și re- voltă, și mai ales dorința și cre- dința neînvinsă că trebue să eva- dez. Trebue!...

Expoziția olăriei

de artă românească „Troița"

Ceramica este o artă care s'a bu- curat încă din vechime de o foarte mare dezvoltare și de multe epoci de glorie.

Așa pe timpul mareï civilizații a egiptenilor, când ajunsese la prima ei înflorire, apoi la perși și în urmă grecii, care i-au dat cea mai perfectă și cea mai glorioasă epocă, din istoria dezvoltăreï sale.

In secolul al XV — majolica așa cum se chema faianța italiană în secolul al XV, și faianța franceză în secolul XVII, ajunseseră la a- pogeu. Atunci au fost făcute pri- mele încercări reușite de pictură pe vase, și de fabricare de obiecte după modelul dat de către artiști.

La noi afară de olăria populară, nu avem de înregistrat încercări de a face lucrări de artă în acest do- meniu.

Olăria românească „Troița" este prima încercare cu un țel mai fru- mos, mai înalt artistic, făcută la noi.

Isi pune o problemă foarte lău- dabilă dar și foarte greu de re- zolvat.

Anume, aceia de a creia — dând un îmbold la lucru artiștilor nostri pe cari îi invită să colaboreze, — de a crea spunem, o ceramică de artă românească.

Căci pentru ca să trăiască, orice artă, — și ceramica este o artă a- plicată, — are nevoie de reîmpros- pătare, de creiare a noui forme, a noui metode de lucru, și noui de- coraționi.

Și acesta este scopul acesteï olă- rii, să reînvieze, să refacă, să rea- ducă la înflorire această artă apli- cată.

Ceea ce vedem în expoziția dela Mozart, este primul rezultat al sforțărilor pe care le-a făcut fa- brica.

După modele de Ressu, Tonitza Ștefan Dumitrescu, Ionescu-Doru, Troteanu, s'au format vasele de flori, șfeșnicile, farfuriile, ceștile și toate celelalte vase, cari s'au de- corat apoi cu motive lucrate după originalele aceloraș pictori.

Unele forme foarte grațioase, fi- ne, altele mai umflate, mai primi- tive, mai simple—se găsesc și unele cari sunt copiate după vase foarte vechi, ca titlu de curiozitate — se etalează pe rafturile bogat încăr- cate ale expoziției.

Minunate probe ale fanteziei și pricepereï artiștilor noștri.

Nu pot să înșir toate formele și vasele care se întrec în frumuse- țea motivelor decorative, dar țin să aduc elogiile mele conducătorilor acestei instituiuni, cari au știut să aleagă cele mai potrivite forme și cele mai armonioase și caracte- ristice decorațiuni.

Este o expoziție într'adevăr reu- șită, care îți umple inima de bu- curie, și de entuziasm pentru plă- cerea estetică pe care ți-o produc formele, pentru bucuria ochiului desfătat de culorile care se îmbină cu măestrie cât și la gândul fru- moaselor efecte pur decorative pe care le-ar aduce în interioarele unde ar fi întrebuințate.

M. M.

Pallady.—Nud. *(din Expoziția Societății „Arta")*